

Seksualność dzieci w wieku przedszkolnym

Okres dzieciństwa jest okresem poznawania siebie i świata. Nie bez powodu nadałam taką kolejność, ponieważ każdy człowiek zaczyna od siebie - od odczuwania swoich potrzeb do ich zaspokajania, a dopiero potem zaczyna przenosić swoje zainteresowanie na otoczenie - osoby zaspokajające jego potrzeby, przedmioty w najbliższym otoczeniu, które bada, przy ich pomocy zaspokaja swoje potrzeby, a także swoje ciało.

Tych działań jest tak wiele i niosą ze sobą tak różny bagaż emocjonalny, że trudno określić, co każdy z nas pamięta z okresu dzieciństwa. Jesteśmy tak różnymi osobowościami, że nawet wychowując się w podobnych warunkach i podejmując te same działania, możemy różnić się w ich odbieraniu, przeżywaniu, a więc też co innego pamiętać.

Jednym z naturalnych etapów rozwoju człowieka jest poznawanie własnej seksualności. Nie ma jednak żelaznej reguły, według której wszyscy przeżywają ten etap tak samo (podobnie jak w innych dziedzinach rozwoju). Jest to jeszcze jeden powód, dla którego rodzice (bądź inni opiekunowie dzieci) mogą czuć się zaskoczeni, zaniepokojeni lub nawet wystraszeni widząc zachowania dzieci odbierane przez dorosłych jako czysto seksualne. Co jest powodem podejmowania przez nie takich działań? Postaram się odpowiedzieć na to pytanie w dalszej części artykułu.

Warto wiedzieć o tym, że seksualność dzieci przejawia się w różny sposób. Jednym z nich jest masturbacja dziecięca. Można ją zauważyć już nawet u niemowląt, częściej jednak u dzieci w wieku przedszkolnym. Jaki jest jej początek? Może być bardzo różny np. przypadkowe doznanie podczas czynności higienicznych, kiedy to podczas mycia czy wycierania dziecka w wyniku potarcia genitaliów dziecko doznało uczucia przyjemności - dąży więc do powtórzenia tego doznania. Czasem jest skutkiem próby oczyszczenia genitaliów po zabrudzeniu - i znowu występujące podczas tej czynności pocieranie może spowodować przyjemne doznania. Innym razem jest ona skutkiem eksploracji własnego ciała - wówczas zazwyczaj jest to działanie jednorazowe, do którego dziecko nie wraca, zaspokoiwszy swoją ciekawość.

Dzieci masturbują się na różne sposoby np. pocierając okolice genitaliów ręką - bezpośrednio lub przez ubranie, zaciskając nogi równocześnie pocierając jedną nogą o drugą, pocierając kroczem o zabawkę (maskotkę), skacząc po podłodze na dużej maskotce siedząc na niej okrakiem, pocierając ciałem o dywan, fotel czy inny dogodny przedmiot.

Dziecko doznawszy przyjemności, uczucia odprężenia może chcieć wrócić do niego w sytuacjach powodujących napięcie, negatywne emocje, aby rozładować tę sytuację, pozbyć się napięcia. Po prostu w sytuacji dla niego emocjonalnie trudnej sięga po czynnik przynoszący ulgę choć na krótką chwilę.

Innym czynnikiem powodującym masturbowanie się może stać się zmęczenie, przebodźcowanie - i znowu dziecko zmierza do zmniejszenia napięcia. Czasem, dla odmiany, jest ona sposobem na dostymulowanie się, gdy dziecku brakuje wystarczająco silnych bodźców.

Kolejną przyczyną sięgania po masturbację, to chęć uniknięcia trudnych dla dziecka sytuacji. Rodzice często widząc, co dziecko robi próbują odwrócić jego uwagę proponując zabawę, działania, które przynoszą mu przyjemność, które bardzo lubi. Dziecko więc wykorzystuje tę zależność między swoją masturbacją, a działaniami rodziców, aby odwrócić ich uwagę, odsunąć się od trudnej sytuacji.

Zdarzają się również takie sytuacje, kiedy brak regularnego rytmu, stałego harmonogramu, jednym słowem - powtarzalności pomagającej w prawidłowym rozwoju układu nerwowego, powodują sięgnięcie po masturbację.

Czasem masturbacja staje się swego rodzaju remedium na poczucie osamotnienia, braku miłości.

Do innych przyczyn masturbacji dziecięcej należą: nuda, chęć zwrócenia na siebie uwagi dorosłych, infekcje układu moczowego, choroby pasożytnicze, niedostateczna higiena okolic intymnych.

Jak widać przyczyn dziecięcej masturbacji może być wiele. Dlatego, gdy ją zauważymy należy dokładniej przyjrzeć się sytuacji, aby w razie potrzeby wdrożyć odpowiednie działania.

Jedno jest pewne - masturbacja dziecięca nie jest przejawem popędu seksualnego, ponieważ budzi się on dopiero w okresie dojrzewania.

Jak reagować na masturbację dziecka? Przede wszystkim nie należy piętnować dziecka, wpędzać go w poczucie winy, karać czy zawstydząć. Należy zaobserwować, w jakich sytuacjach się pojawia. Jeśli jest spowodowana chorobą, brakiem higieny - należy wdrożyć odpowiednie postępowanie prozdrowotne.

Gdy widzimy po raz pierwszy takie zachowanie dziecka, możemy mu zaproponować jakieś inne działania np. wspólne układanie puzzli, zabawę sensoryczną czy inną aktywność, najlepiej taką, o której wiemy, że dziecko jest nią zainteresowane lub jakąś zabawę fizyczną (grę w piłkę, jazdę na rowerku itp.). Nie zawsze jednak maluch skorzysta z takiej propozycji - może zareagować gwałtownie, sprzeciwić się. Nie należy wtedy robić niczego na siłę, lecz zadbać o jego intymność (zostawić dziecko w pokoju lub zaproponować przejście do innego pomieszczenia, w którym zachowa prywatność np. do jego pokoju).

Należy również zadbać o to, aby nie występowały inne czynniki (wspomniane wyżej), które mogą być przyczyną masturbacji. Dla każdego dziecka ważny jest regularny rytm dnia, odpowiednie odżywianie, zaspokojenie potrzeby ruchu (tu trzeba zadbać o aktywizację całego ciała, a nie tylko niektórych jego sfer), dbałość o higienę

(nauczenie stosowania wszystkich zasad "czystościowych" tzn. dbałość o higienę po skorzystaniu z toalety, regularne mycie rąk i całego ciała itp.) jak również dbałość o nie przeciążenie dzieci bodźcami, bądź ich dostarczenie - w zależności od sytuacji i potrzeb dziecka. Niezależnie od wymienionych wyżej czynników bardzo ważne jest obdarzanie dziecka odpowiednim zainteresowaniem, czułością i miłością. Jeśli dorośli będą zwracać uwagę na dziecko tylko wtedy, gdy zacznie się masturbować, to będzie ono powtarzało te zachowania, aby zainteresować sobą ważne dla niego osoby.

Aby ułatwić dziecku poznanie różnych sposobów rozładowywania napięcia, warto z nim rozmawiać, odgrywać scenki, zauważać moment, w którym przygotowuje się do masturbacji ("dosiada" maskotki, kładzie się na brzuchu na dywanie itp.) i zanim do niej dojdzie, zaproponować jakieś działania wyciszające, zmieniające rodzaj aktywności - łatwiej będzie uzyskać akceptację dziecka niż, gdy rozpocznie masturbację.

Innym zachowaniem dziecka związanym z jego seksualnością, a niepokojącym rodziców jest jego obnażanie się (dziecięcy ekshibicjonizm), zachęcanie do obnażania rówieśników czy podglądanie.

W wieku przedszkolnym dzieci zaczynają dostrzegać podobieństwa i różnice w wyglądzie swoim oraz innych osób. Ponieważ jest w nich ciekawość poznawcza w stosunku do otaczającego je świata, starają się zaspokoić i tę ciekawość. W jaki sposób to robią, zależy od tego, jak traktowana jest cielesność, seksualność w domu, ale również od wpływu środowiska, w którym funkcjonują. Czasem nie zwrócą uwagi na swoje czy cudze ciało, dopóki koleżanka czy kolega nie zainteresuje ich jego wyglądem.

Budząca się ciekawość cudzym ciałem, chęcią porównywania go ze swoim powoduje obnażanie się i zachęcanie innych dzieci do obnażania własnego ciała - jest to okazja do porównywania ich wyglądu ze swoim. Dzieci zaczynają dostrzegać podział na płcie i kojarzyć pewną stałość, niezmienność w ich wyglądzie.

Pewną formą tej obserwacji, badania ciała staje się podglądactwo. Odbywa się ono na terenie domu, gdzie dziecko podgląda swoje rodzeństwo, rodziców oraz przedszkola czy innych miejsc, gdzie podgląda inne dzieci. Nie jest to niepokojący objaw - raczej informacja, że dziecko jest zainteresowane ciałem i należy z nim o tym porozmawiać. Można sięgnąć po książeczki, których mnóstwo jest na rynku lub filmy edukacyjne i, w sposób dostosowany do wieku i możliwości poznawczych dziecka, rozmawiać o ciele, różnych funkcjach jego poszczególnych części, układów. Jeśli rodzice w domu nie ukrywają przed dziećmi swojego ciała, czasami chodzą nago lub dziecko posiada rodzeństwo, szczególnie przeciwnej płci, zadanie jest nieco łatwiejsze, ponieważ już tutaj dziecko ma okazję do obserwacji, zadawania pytań i otrzymywania na nie wyczerpujących odpowiedzi. Podobnie, jeśli w domu rozmawia się o ciele - ogląda odpowiednie książeczki, filmy. W innym wypadku może okazać się, że dziecko dopiero poza domem zaczyna zauważać, że jego ciało jest podobne/inne

do ciała innych ludzi, interesować się nim i badać na różne, aktualnie dostępne sposoby.

Nie należy dzieci za to karać - należy z nim rozmawiać, informować o prawie do prywatności oraz do wstydlivosti (nie każdy człowiek przeżywa swoją cielesność w ten sam sposób). Jest to również okazja do wzbudzenia szacunku do własnego i cudzego ciała, nauczania taktu i delikatności.

Trzeba pamiętać, że dzieci nie są pruderyjne - są szczere i niewinne w swojej ciekawości i to od nas zależy czy nauczymy je właściwego podejścia do ciała, czy nie powstaną w nich jakieś urazy, bądź postawa roszczeniowa.

Zaciekawienie ciałem, a równocześnie chęć podzielenia się swoją wiedzą może zaowocować odpowiednimi zabawami z innymi dziećmi, przekazywaniem swojej wiedzy, doświadczeń, emocji poprzez prace plastyczne - rysunki, ulepianki etc..

Jeśli podejmiemy do tego etapu rozwoju dziecka ze zrozumieniem i życzliwością, to pomożemy we właściwym jego przeżyciu, akceptacji otaczającego go świata i traktowaniu swojego i cudzego ciała, swojej i cudzej seksualności z należyty szacunkiem i zrozumieniem.

Gdy mamy kłopoty ze zrozumieniem zachowań dziecka, nie wiemy, co robić, zawsze możemy skorzystać z pomocy specjalistów np. seksuologa dziecięcego.

Opracowała mgr Jolanta Łukasiewicz

Źródła:

- własne obserwacje i doświadczenie
- <https://terapiaspecialna.pl/artukul/seksualnosc-malych-dzieci>
- <https://dziecisawazne.pl/naturalne-etapy-rozwoju-seksualnym-dziecka/>